

majd megkülönböztetni a nyarat a téltől, a férfit a nőtől, mikor az emberek a nyílt utcán üzekednek, mint az állatok, és amikor se nem születik, se nem hal”; „a legöregebbek is csak gyerekkorukból emlékeztek rá, negyvennyolcból, amikor megjósolta a vereséget, meg a gyászos gyümölcsöt termő tizenhárom bitófát. Akkor mondta azt is, hogy löcstelen szekerek száguldanak majd az utakon, és postakocsi helyett vasszekérre ülnek az utazók, meg hogy füstlyukak helyett kőkémének lesznek a házakon, és ez mind be is következett.” A Teknyőkaparó látomása szárnyra kelt, évtizedeken át ismételték: „nemsokára löcstelen, ló nélküli szekerek száguldoznak majd az utakon, nem húzza ló, mégis szalad. Lősznek

vasparipák, a nagy fehér ló szügyig jár a vérbe, össze lősz fűzve dróttal a világ. A gyerökeink mög majd látják a vasmadarakat röpülni”. A jövőlátó Teknyőkaparónál racionálisabb a Prédikátor, aki földhözragadtabb módon így üzen a jövőnek: „az ismeretek és a technika fejlődése gyorsabb, mint az emberek tudásának és erkölcsének gyarapodása, és míg a tudomány gőzmasinán száguld, sőt repül a végtelen lehetőségeket mutató jövőbe, a nép iskolázatlan fiainak észjárása parasztszekéren dőcög (...) Elszakadóban vagyunk a természettől, s hiába vágyunk vissza eredeti állapotunkba, utunk egy irányba megy, nem fordulhatunk vissza”.

Balázs Géza

Facsaros csiki kecmec avagy olyan, amilyenek lennie kell Molnár Vilmos: *Az ördög megint Csíkban*, Bookart Kiadó, Csíkszereda, 2013.

Az ördög régóta visszajár bajt keverni Csíkba. Tamási Áronnál csalásra csábítja a madarasi székelyt, vénasszonyokkal incselkedik Plugor Sándor rajzain, és Molnár Vilmos új kötetének címadó novellájában elhagyja Háromszéket, hogy a csikiaknak benyújtsa „hajdani figurázásokért a számlát”. Ezúttal egy „mármángós agyú”, pocakos fotográfusba köt bele, és húzza a rövidebbet.

Az ördög megint Csíkban tucatnyi remek írása képet ad az író világának lényeges elemeiről, és bejelöli helyét a magyar irodalom térképén valahol Tamási Áron, Lázár Ervin és Bodor Ádám között. Mutat világirodalmi párhuzamokat is, például Eric Knight Sam Smalljának történeteivel (amelyek csak azért kevésbé fanyarak, mert az élet *lajtosabb* Yorkshire-ben, mint a Kárpát-medence huzatos tájain), és arról ad hírt, hogy Molnár Vilmos rátalált a gyökereire: vállalja az ábeli örökséget. Újabb novellái mélyen a hazai földben gyökereznek. Babonákból, hiedelmekből, mítoszokból, gyerekkori emlékekből, családi mendemondákból, abszurd történelmi helyzetekből és napjaink *zelegorkodásaiból, tündérkedéseiből* (helytelenkedés, szemfényvesztés) vannak összegyúrva. Bármiről ír, egyedivé teszi sajátos látásmódja, melynek spektruma a jóízűen csipkelődő székely humortól a keserű ironián át a közép-európai groteszkig terjed. Jellem-

zője és egyben kifejező eszköze a bizarr, ám nála természetesnek ható meseszöveg, és az újmódi városi szlenget hagyományos népi fordulatokkal ötvöző érzékletes és játékos, maga teremtette nyelv, amely önmagában is kifejezi a körülötte zajló változásokat.

„Nálamnál nincs macsőbb senki”, hencge az ördög, aki ismeri a modern technika vívmányait, és tudja, hogy „hány meg hány ember adta oda a lelkét is egy-egy csicsás kinézetelű kutyüért”, mégse lát át a fotográfus szándékán. Huncutságot gyanít benne, azt hiszi, „valami csavaros csiki kecmec” miatt kell felemelnie a fenyőágot, és a fotográfus ezért utasítgatja: „álljsza oda”, „fogdsza meg, komám”, „ágaskodhatsz is kicsidég!”, holott nem róla, hanem „a csikkarcfalvi kocsmá teraszán happencúgot ivó legényekről” készít fényképet.

A feszesen szimmetrikus szerkesztésű kötet első négy írása a jelen képtelenségeiről szól. Egy kacagtató, ám apokaliptiszbe torkolló sci-fi-paródia (*Bereczki Paula esete a marslakókkal*) adja meg az alaphangot; a mulatságos álca mögött maró ironiájú, nyelvi játékokkal megspékelt krimi, a *Béla kézre kerítése* és a *Félig titkos történet* kocsmái jelenete a kibontakozást, míg a címadó novella mintha az események hátterét világítaná meg: az ördög az, aki packázik a csikiakkal, s ha nem is bír velük, „...amikor csak teheti, beleköp a levesükbe.”

A középső rész novellafüzére miniatűr családregény és korrajz a háború utáni évekről, évtizedek-

ről. Kacagtató és mégis szíven ütő epizódjai úgy épülnek egymásra, mint a hagyma húsos pikkelyei. Előbb a héját kell lebontani, „majd miután darabig legeltettük szemeinket lágyan ívelő vonalain, öklünkkel odasújtunk a közepére. Ha ügyesek voltunk, ép és szép rétegekre esik szét, s körkörösén kibomolva feltáruul a múlt.”

Az elbeszélő itt maga a szerző. Három-, majd hét-éves *pályakezdő fiatalemberként* szereplője is – bár csak szemlélődő mellékalakként – egyik-másik történetnek, akár a nagyapja, kinek élete múlását az *Öregapám csütörtökje* beszéli el eszköztelen egyszerűséggel. Az idő előbb el-elakad, majd elpilled, elalél, megöregszik benne. „A figurázás valamenyire segít... Csipkedi az idő hátsóját, hogy haladjon.” A csütörtök azonban mégis odalesz. Persze „nem gond, hogy hiányzik egy nap a hétből”. Csak arra kell ügyelni, hogy „figurázzon mindenki, ha teheti. Így aztán valahogy eltelik... Végül lassan valahogy lejár.”

Mellékalak Bolond Lina is, akiben „erős volt a fling”. Az ő kontyában cserreg a felszabadítók elől eldugott vekker, a vidám katarzis kiváltója, ami a főszereplő nagyanya közreműködésével egy fél órára összebékíti az ellenfeleket; „...ha a háború után nagyanyám is ott lett volna a béketárgyalásokon, Észak-Erdély sorsa is másképpen alakul” (*Történet Bolond Lináról és a Vörös Hadseregről, a töltelekes kontyról meg nagyanyámról*).

Jurcsák „a rajontól” is csak statiszta a vajákosághoz értő, démoni képességekkel bíró főszereplő nagyanya mellett, aki „a legkritikusabb helyzetekben is tudta, mi a teendő”. Ő talált rejtekhelyet Ignác bá órájának, és ő fogta hagymakúrára az új hatalom

gyomorhajós képviselőjét, aminek eredménye több szinten is megmutatkozott. Nemcsak Jurcsák gyógyult meg; Czenczer bácsi, bár fizetett alkalmazottként, visszaállhatott államosított üzlete pultja mögé, és a tévesítésnek ellenálló bagospatakiak is hozzájutottak a büntetésből megvont petróleumhoz. „Nagyanyám tudta: ha tényleg csodát akar, neki magának kell megcsinálnia” (*Hagyma, avagy amikor nagyanyám varázslásra vetemedett*).

A hagymával minden testi-lelki nyavalyát gyógyító, nehéz helyzetből kiutat találó, tárgyakat-embereket magához szelídítő nagyanya alakja szemünk látára válik mulatságos falusi asszonyságból igazi népi hőssé: bölcsességgel, furfanggal, a férfiakat megszegyenítő bátorsággal – és nem kevés figurázással – teszi, amit kell, mint ősanyái viharos évszázadokon át, hogy biztosítsa a közösség megmaradását.

A kötetet záró négy abszurd történetben ismert mesetípusok és hősök tartanak görbe tükröt a társadalom elé. Emberismeret, életbölcesség és ironia jellemzi a varas békáról, a szerencséről, az alvóbajnokról és a nyájról meg a farkasról szóló írásokat, melyek végén a gondolatolvasó koalackó – nem várva meg a semmi jóval sem kecsegtető végkifejletet –, elhagyja leshelyét, a körisfát, és facsaros csíki logikával levonja a tanulságot: „Fára mászni jó.”

Amihez hozzátehetjük, hogy olvasni is jó.

Kivált Molnár Vilmos könyvét, mert pontosan olyan, mint a nagyanyja főzte vacsora: „amilyennek lennie kell”, és beszélyeiben az élet gyakorta csúf és vaskos valóságából úgy nő ki figurázás és költészet – „már bocsánattal legyen mondva” –, mint trágárdombból a virágzó bodzabokor.

Jámborné Balog Tünde

Látogasson el a Magyar Napló webáruházába,

ahol kedvezményes áron vásárolhatja meg kiadványainkat:

Vers • Próza • Dráma • A Magyar Irodalom Zsebkönyvtára • Nyitott Műhely albumsorozat • Mesekönyvek

Németh László irodalomtörténete • Ismeretterjesztő könyvek • Műfordítások • Művészeti albumok

Szociográfia • Irodalomtörténet, tanulmány, esszé • Antológiák ► www.magyarnaplo.hu